

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ TRABZON SAĞLIK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN AİLE VE ARKADAŞLARINDAN ALGILADIKLARI SOSYAL DESTEK İLE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

İlknur KAHRİMAN
KTÜ. Trabzon Sağlık Yüksekokulu

ÖZET

Tanımlayıcı ve ilişkiyi arayıcı nitelikte olan bu araştırma, 2003 Kasım ayında, Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin aile ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Veriler, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini ve sosyal ilişkilerini belirleyen kişisel bilgi formu, Procidona ve Heller'in Aile ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASD-AL/AR) ve Stanley Coopersmith'in Benlik Saygısı Ölçeği (BSÖ) ile toplanmıştır. Değerlendirmede, yüzdelik, t testi, korelasyon ve varyans analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal destek puan ortalamasının 14.98 ± 3.99 olduğu ($p < 0.05$), arkadaşlardan algılanan sosyal destek puan ortalamasının 14.95 ± 4.08 olduğu ($p < 0.05$) saptanmıştır. Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarının 69.16 ± 17.34 olduğu, aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile aralarında pozitif bir ilişkinin bulunduğu ve aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek arttıkça benlik saygısının yükseldiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Benlik Saygısı, Sosyal Destek, Hemşirelik ve ebelik öğrencileri

SUMMARY

The Relationship Between The Self-Esteem and The Perserved From Their Families and Friends of The Student at School of Health in Karadeniz Technical University

This research being of descriptive and searching relating nature was conducted in November 2004 to evaluate the relationship between the self-esteem and the Perserved From Their Families and Friends of the students at School of health in Karadeniz Technical University

Data were collected by using a questionnaire prepared by the researcher to determine the socio-demographic characteristics of the students, Procidona and Heller's Perceived Social Support Received from Families and Friends (PSS-FA/FR) scale, and Coopersmith Self-Esteem Inventory (SEI) scale. Percentage, t Test, Correlation Analysis and Variance Analysis were used in evaluating the data.

It was determined that the average point for the Perceived Social Support that students received from families and friends was 14.98 ± 3.99 , ($p < 0.05$), it was seen that the average point for the perceived social support that students received from their friends was 14.95 ± 4.08 , ($p < 0.05$) and it was found that the self-esteem grade average of the students was 69.16 ± 17.34 and that there a positively relation between the self-esteem grade average and the perceived social support they received from their families and friends. The higher the perceived social support they received from their families and friends was the higher the self esteem level of the students was.

Key Words: Self-Esteem, Social support, Nursing and widwife students

GİRİŞ

Gençlik çağı benlik kavramının öne geçtiği çağdır. Bu çağda benlik kavramı sürekli iniş, çıkış ve dalgalanmalar gösterir (Yörükoğlu 1998). Bu dönemde aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek, benlik saygısının gelişiminde önemli rol oynayarak gencin kimlik gelişimini ve benlik saygısını etkilemekte aynı zamanda kendine güveni ve çevre üzerindeki kontrol yeteneğini de artırmaktadır (Huurre, Komulainen, Aro 1999).

Aile ve arkadaşları tarafından desteklenen gençler, birçok açıdan olumlu özelliklere sahip olmakta, daha az depresyon ve anksiyete yaşamakta, daha az fiziksel semptom deneyimlemekte, yüksek benlik saygısı ve güçlü bağışıklık sistemine sahip olmaktadırlar (Ross, Lutz, Lakey 2000). Aynı zamanda aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek gencin sosyolojik ve psikolojik sorunlarının önlenmesinde, ruh sağlığını koruyabilmesinde ve akademik başarılarının yükseltilmesinde güçlü bir kaynak olarak da yer almaktadır (Caplan 1998).

Çuhadaroğlu adölesan döneminde benlik saygısının, adölesanın yaşantılarına, içinde bulunduğu aileye ve sosyal ortama göre azalma veya çoğalma gösterebileceğini belirtmektedir (Cuhadaroğlu 1986).

Sever ve arkadaşları yaptıkları bir araştırmada, benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin ruhsal yönden daha az risk altında olduklarını ve kendine güven duygularının daha iyi geliştiğini bulmuşlardır (Sever, Hotun, Sabuncu 1993). Nitekim benlik saygısı yüksek bireyler daha yaratıcı, başarılı ve sağlıklı, kendine güvenen, atılgan, fikirlerini kolayca ifade eden, sosyal yönden uyumlu kişiler olarak görülmektedir (Yörükoğlu 1998, Brown, Mann 1991).

Öğrencilerin en önemli sosyal destek kaynaklarını, aileleri ve arkadaşları oluşturmaktadır. Özellikle bu dönemde, ailenin yanısıra yakın arkadaş ilişkilerinin de problemlerin çözümünde etkili bir kaynak olduğu saptanmıştır

(Malo 1994) . Aile ve arkadaşlardan yeterli desteği alan öğrencilerin sorunlarını çok büyük boyutlara ulaşmadan çözdükleri ve derslerinde daha başarılı oldukları görülmüştür (Özbay 1996).

Bu görüşler doğrultusunda Trabzon Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin aile ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla bu araştırma planlanmış ve yapılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Tanımlayıcı ve ilişkiyi arayıcı nitelikteki bu çalışmanın evrenini, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Trabzon Sağlık Yüksekokulunda öğrenim gören toplam 485 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, tüm evrene ulaşmaya çalışılmıştır. Ancak 34 öğrenciye hastalık, okula devamsızlık vb nedenlerle ulaşamadığından toplam 441 öğrencinin verileri değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından benzer çalışmalardan yararlanılarak literatür bilgisine uygun olarak hazırlanmış (Okanlı 1999, Yılmaz 2000, Kahrıman 2003), öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini içeren 20 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır. Benlik saygısı puanını saptamada, Stanley Coopersmith (1986) tarafından geliştirilmiş olan, Turan ve Tufan (1987) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve geçerlilik, güvenilirlik çalışması yapılan "Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği" (BSÖ) kullanılmıştır. Tufan tarafından ölçeğin alfa tutarlılık katsayısı ($r=0.62$) olarak bulunmuş, yine Turan ve Tufan 'ın birer yıl arayla yapmış oldukları çalışmalarda ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği ($r=0.65$, $r=0.76$) olarak saptanmıştır. Ölçek "benim gibi" ya da "benim gibi değil" biçiminde işaretlenebilen 25 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerde kişinin hayata bakış açısı, aile ilişkileri, sosyal ilişkileri ve dayanma gücü ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. Alınan puanlar 0 ile 100 arasında değişmektedir. Benlik saygısının kesin bir sınırı yoktur. Bu yüzden benlik saygısının ortalamadan düşük ve yüksek olmasına göre değerlendirme yapılır. Alınan puanın ortalamanın altında olması benlik saygısının düşüklüğüne, ortalamanın üzerinde olması benlik saygısının yüksekliğine işaret etmektedir (Turan, Tufan 1987). Öğrencilerin, aile ve arkadaşlarından aldıkları sosyal destek puanını saptamada, Pracidona ve Heller (1983) tarafından geliştirilmiş olan, Eskin tarafından Türkçe'ye uyarlanan, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Aile (ASD-AL) ve Arkadaşlardan (ASD-AR) Algılanan Sosyal

Destek Ölçeği “ kullanılmıştır. Eskin tarafından ölçeğin alfa tutarlılık katsayısı aileden algılanan sosyal destek için .76, arkadaşlardan algılanan sosyal destek için .76 olarak saptanmıştır. Ölçek birbirinden bağımsız iki ölçek şeklindedir. Her ölçekte “Evet” ve “ Bilmiyorum” cevap seçeneklerinden birini işaretleyerek cevap verilecek 20’şer madde bulunmaktadır. Algılanan sosyal desteği gösteren tepki her madde için ‘+1’ olarak puanlanmaktadır. Puanlar 0-20 arasında değişmektedir. “Bilmiyorum” seçeneğine puan verilmemektedir (Eskin 1993).

Araştırmanın yürütülmesinde etik kurallara uyularak ilgili kuruluşlardan ve öğrencilerden gerekli onay alındıktan sonra öğrencilere araştırmanın önemi anlatılarak araştırmaya gönüllü katılımları sağlanmıştır. Veriler 2004 yılı Kasım ayında toplanmıştır. Veriler varyans analizi, t testi ve korelasyon ile değerlendirilmiş, tanımlayıcı özellikler yüzdeler olarak gösterilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %68.5’ini hemşirelik, %31.5’ini ebelik bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaş ortalamasının 20.22 ± 1.88 olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %84.4’ü çekirdek aileye sahiptir. Öğrencilerin, %93’ünün ebeveynlerinden her ikisinin de sağ olduğu, %91.8’inin annelerinin çalışmadığı ve %68’inin ilkokul mezunu olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin babalarının meslek durumları incelendiğinde; %22.9’unun memur, %28.3’ünün serbest meslek sahibi olduğu ve %41.5’inin ilkokul ve altı, %42.6’sının ortadereceli okul mezunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %97.7’si bekar ve %44’ü yaşamlarının büyük bölümünü şehirde geçirmişlerdir. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir düzeyleri incelendiğinde ise çoğunluğunun düşük ve orta düzeyde gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin %25.4’ünün okul yaşantısından memnun olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin okul yaşantısından neden memnun olmadıkları sorulduğunda %49.8’inin okulun bulunduğu yer ve ortamdan memnun olmadığı, %18’inin öğrenim şartlarının uygun olmadığı, %8.3’ünün ortama alışamadığı, %16.1’inin bölümü sevmediği, %5.4’ünün derslerin zor olduğu, %2.4’ünün ailesini özlediği cevabını verdiği görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 1: Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Yaş ortalaması (yıl)	20.22±1.88	n=441
Bölüm	Sayı	%
Henşirelik	302	68.5
Ebelik	139	31.5
Aile tipi		
Çekirdek	372	84.4
Geniş	69	15.6
Anne-Babanın sağ olup olmadığı olmaması		
İkisi de sağ	410	93.0
Ebeveynlerden biri ölü	31	7.0
Annenin Eğitimi		
İlkokul mezunu değil	52	11.8
İlkokul mezunu	300	68.0
Ortadereceli okul	77	17.5
Yüksekokul/Üniversite	12	2.7
Annenin Çalışma durumu		
Çalışmıyor	405	91.8
Çalışıyor	36	8.2
Babanın Eğitimi		
İlkokul mezunu değil /İlkokul mezunu	183	41.5
Ortadereceli okul	188	42.6
Yüksekokul/Üniversite	70	15.9
Babanın Mesleği		
Memur	101	22.9
İşçi	73	16.6
Serbest	125	28.3
Çiftçi	39	8.8
Emekli	87	19.7
İşsiz	16	3.6
Öğrencinin Medeni Durumu		
Evli	10	2.3
Bekar	431	97.7
Yaşamın çoğunun geçtiği yer		
Köy	65	14.7
Kasaba	55	12.5
Şehir	194	44.0
Büyükşehir	127	28.8
Ailenin Gelir Düzeyi		
Düşük	197	44.7

Orta	197	44.7
Yüksek	47	10.7
Okul Yaşantısından Memnun Olma Durumu		
Oldukça Memnun	21	4.8
Memnun	112	25.4
Biraz Memnun	146	33.1
Memnun Değil	100	22.7
Hiç Memnun Değil	62	14
Okul Yaşantısından Memnun Olmama Nedenleri		
Okulun bulunduğu yer ve ortamdan	102	49.8
Öğrenim şartlarının uygun olmamasından	37	18
Bölümü Sevmeme	33	16.1
Ortama Alışamama	17	8.3
Derstlerin Zor Olmasından	11	5.4
Ailesini Özleme	5	2.4
Toplam	441	100.0

Tablo 2. Öğrencilerin Aile Ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek Ve Benlik Saygısı Puan Ortalamalarının Dağılımı

Ölçekler (n=441)	Alt ve Üst Değerler	İşaretlenen Alt ve Üst Değerler	X±SD
ASD/AL*	0-20	2-20	14.98±3.99
ASD/AR **	0-20	1-20	14.95±4.08
BSÖ***	0-100	7-100	69.16±17.34

*Aileden algılanan sosyal destek ölçeği

**Arkadaşlardan algılanan sosyal destek ölçeği

***Benlik saygısı ölçeği

Öğrencilerin aileden algılanan sosyal destek ortalamalarının 14.98 ± 3.99 , arkadaşlardan algılanan sosyal destek ortalamalarının 14.95 ± 4.08 , benlik saygısı puan ortalamalarının ise 69.16 ± 17.34 olduğu bulunmuştur (Tablo 2).

Sosyal destek ve benlik saygısının kesin bir sınırı yoktur. Bu yüzden sosyal destek ve benlik saygısının ortalamadan düşük ve yüksek olmasına göre değerlendirme yapılır. Alınan puanın ortalamanın altında olması sosyal destek

ve benlik saygısının düşüklüğüne, ortalamasının üzerinde olması benlik saygısının yüksekliğine işaret eder (Eskin 1993, Turan ve Tufan 1987).

Okanlı'nın (1999) yaptığı araştırmada ASD/AL puan ortalaması 14.76 ± 4.60 , ASD/AR puan ortalaması 15.52 ± 3.95 , Sever (1993) ve ark.'nın yaptığı çalışmada BSÖ puan ortalamaları 66.85 ± 15.31 , Yılmaz'ın (2000) çalışmasında 65.65 ± 16.95 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar çalışmamızın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Arkadaş Grubunun Olup Olmamasına Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek ve Benlik saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Arkadaş Grubu		İstatistiksel Sonuç	
	Var (n=374) X±SD	Yok (n=67) X±SD	t	p
ASD/AL	15.15±3.92	14.01± 4.29	t=2.165	p=0.031
ASD/AR	15.41±43.80	12.40± 4.65	t=5.749	p=0.000
BSÖ	69.71±17.09	66.10±18.48	t=1.572	p=0.117

Arkadaş grubuna sahip olan öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları (15.15 ± 3.92) ile ASD/AR puan ortalamaları (15.41 ± 43.80) yüksek bulunmuş ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Arkadaş grubuna sahip olan öğrencilerinde BSÖ puan ortalamaları yüksek bulunmuş ancak aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p > 0.05$) (Tablo 3).

Aileleriyle yakın ilişkileri olan öğrenciler, arkadaş ilişkilerinde de daha yüksek doyum sağlamaktadırlar (Okanlı 1999).

Kahrıman'ın (2003) adölesanlar üzerinde yaptığı çalışmada, arkadaş grubuna sahip öğrencilerle ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$).

Tablo 4. Öğrencilerin Derslerde Söz Alma Durumlarına Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek ve Benlik saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Derslerde Söz Alma Durumu			İstatistiksel Sonuç	
	Evet (n=138) X±SD	Hayır (n=64) X±SD	Bazen (n=239) X±SD	F	p
ASD/AL	15.42±4.00	13.79±4.53	15.05±3.78	F=3.72,	p=0.025
ASD/AR	15.96±3.68	12.96±4.93	14.90±3.86	F=12.395,	p=0.000
BSÖ	71.81±19.06	61.89±18.69	69.58±15.35	F=7.525,	p=0.001

Tablo 4’de derslerde söz aldığını ifade eden öğrencilerin, ASD/AL puan ortalamaları (15.42±4.00) ve ASD/AR puan ortalamaları (15.96±3.68) ile BSÖ Puan ortalamalarının (71.81±19.06) daha yüksek olduğu bulunmuş ve bu gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Aile ve arkadaşlardan yeterli desteği alan öğrencilerin kendine güvenleri fazla olduğundan derslerde daha fazla söz aldıkları ve okul başarılarının da bu doğrultuda arttığı söylenebilir (Dodgson & Wood 1998, Hacker et al. 2000). Bu sonuçlar bize derslerde söz alan öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade ettikleri ve bu doğrultuda okul başarılarının yüksek olduğu, bu durumda benlik saygısını olumlu etkilediğini düşündürmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Kendi Cinsi İle Arkadaşlık Kurmada Güçlük Çekme Durumlarına Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek ve Benlik saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Kendi Cinsi İle Arkadaşlık Kurmada Güçlük Çekme Durumu			
	Evet (n=12) X±SD	Hayır (n=329) X ±SD	Bazen (n=100) X ±SD	İstatistiksel Sonuç F p
ASD/AL	13.83±6.14	15.42±3.69	13.67±4.36	F=8.174, p=0.000
ASD/AR	11.75±6.12	15.57±3.65	13.29±4.52	F=16.956, p=0.000
BSÖ	58.66±21.86	72.01±15.79	61.04±18.69	F=19.076, p=0.000

Kendi cinsi ile arkadaşlık kurmada güçlük çekmeyen öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları (15.42±3.69) ve ASD/AR puan ortalamaları (15.57±3.65) ile BSÖ puan ortalamaları (72.01±15.79)) daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$), (Tablo5).

Benzer çalışmalar bulgularımızla paralellik göstermektedir (Sever, Hotun, Sabuncu 1993, Yılmaz 2000, Kahrıman 2003, Kutlu ve ark. 1997).

Tablo 6. Öğrencilerin Karşı Cins İle Arkadaşlık Kurmada Güçlük Çekme Durumlarına Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek ve Benlik saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Karşı Cins İle Arkadaşlık Kurmada Güçlük Çekme Durumu			İstatistiksel Sonuç	
	Evet (n=61) X±SD	Hayır (n=219) X±SD	Bazen (n=161) X±SD	F	p
ASD/AL	14.06±3.91	15.86±3.72	14.13±4.13	F=11.133,	p=0.000
ASD/AR	13.77±4.17	15.97±3.82	14.01±4.07	F=14.541,	p=0.000
BSÖ	60.36±18.04	73.13±17.02	67.10±15.96	F=15.713,	p=0.000

Tablo 6'da görüldüğü gibi karşı cins ile arkadaşlık kurmada güçlük çekmeyen öğrencilerin ASD/AL (15.86±3.72) ve ASD/AR puan ortalamaları (15.97±3.82) ile BSÖ puan ortalamalarının (73.13±17.02) daha yüksek olduğu ve aradaki farkların anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0.05).

Benzer çalışmalar bulgularımızla paralellik göstermektedir. (Kahriman 2003, Kutlu ve ark. 1997). Bu bulgular bize aile ve arkadaşlardan sosyal destek alan ve benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin kendi cinsiyi ve karşı cins ile daha kolay iletişim kurabildiklerini göstermektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Duygularını İfade Etmede Güçlük Çekme Durumlarına Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek ve Benlik saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Duygularını İfade Etmede Güçlük çekme Durumu			İstatistiksel Sonuç	
	Evet (n=65) X±SD	Hayır (n=150) X±SD	Bazen (n=226) X±SD	F	p
ASD/AL	13.47±4.31	15.82±3.51	14.85±4.07	F=8.343	p=0.000
ASD/AR	13.81±4.61	16.38±3.28	14.33±4.16	F=15.295,	p=0.000
BSÖ	59.63±15.52	76.10±15.53	67.21±17.30	F=25.134,	p=0.000

Duygularını ifade etmede güçlük çekmeyen öğrencilerin, ASD/AL puan ortalamaları (15.82±3.51) ve ASD/AR puan ortalamaları (16.38±3.28) ile BSÖ puan ortalamalarının (76.10±15.53) daha yüksek olduğu ve aradaki farkların anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0.05) (Tablo 7).

Kahriman'ın (2003) çalışmasında duygularını ifade etmede güçlük çekmeyen öğrencilerin ASD/AL, ASD/AR ve BSÖ puan ortalamalarının daha

yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Kutlu ve ark.'nın (1997) çalışmasında duygularını ifade etmede güçlük çekmeyen öğrencilerin BSÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu saptanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 8. Öğrencilerin Aile İle Olan İlişkilerini Algılama Durumuna Göre, Aile ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek ve Benlik saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Aile ile Olan İlişkilerini Algılama Durumu			
	Çok iyi (n=341) X±SD	Bazen iyi (n=94) X±SD	Bozuk (n=6) X±SD	İstatistiksel Sonuç F p
ASD/AL	15.77±3.35	12.40±4.65	7.50±4.67	F=39.746, p=0.000
ASD/AR	15.23±3.97	113.97±4.28	14.16±5.34	F=3.653, p=0.027
BSÖ	71.94±16.07	60.25±18.35	50.66±18.35	F=22.151, p=0.000

Tablo 8'de aile ile olan ilişkilerini çok iyi olarak algılayan öğrencilerin, ASD/AL (15.77±3.35) ve ASD/AR puan ortalamaları (15.23±3.97) ile BSÖ puan ortalamalarının (71.94±16.07) daha yüksek olduğu ve aradaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$).

Anne babanın ve aile içindeki diğer bireylerin çocukla olan etkileşimi, çocuğun aile içindeki yerini belirler. Çocuğun anne babasından aldığı dengeli sevgi ve koruma duyguları onda güven duygusunu oluşturup güçlendirir. Güven duygusu öz saygının gelişimi için önemli bir koşuldur. Kendileri uyumlu olan, çocuklarını seven ve sayan anne babalar onlara kendini değerli bulma ve kendine güvenme duygularını verebilirler (Güngör 1989).

Tablo 9. Öğrencilerin Akademik Başarı Algılarına Göre, Aileden ve Arkadaşlardan Algıladıkları Sosyal Destek ve Benlik saygısı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Öğrencilerin Akademik Başarı Algıları			İstatistiksel Sonuç F p
	Başarılı (n=124) X±SD	Orta (n=280) X±SD	Başarısız (n=27) X±SD	
ASD/AL	15.23±3.98	15.00±3.92	13.48±4.55	F=2.199, p=0.112
ASD/AR	15.32±4.01	15.19±5.66	14.07±4.48	F=0.672, p=0.511
BSÖ	72.95±16.49	68.36±17.38	58.66±16.11	F=8.744, p=0.000

Akademik yönden kendilerini başarılı olarak algılayan öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları (15.23±3.98) ve ASD/AR puan ortalamaları (15.32±4.01) ile BSÖ puan ortalamaları (72.95±16.49) daha yüksek

bulunmuştur. Öğrencilerin akademik başarı algısının ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamalarını etkilemediği ($p>0.05$), BSÖ puan ortalamalarını ise etkilediği saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 9).

Cutrona at al.(1994), öğrencilerin akademik başarıları ile aileden ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu belirtmektedir.

Güngör (1989), akademik başarı algısı yüksek olan öğrencilerin belli bir doyum sağladıkları gibi, çevrelerinde de kendileri için önemli sayılan kişilerin olumlu değerlendirmeleri, ödüllendirilmeleri ile sık sık karşılaştıklarını ve kendileri ile ilgili yapılan bu değerlendirmelerin olumlu birer pekiştireç olarak öz saygılarının yükselmesine neden olduklarını belirtmektedir. Akademik başarısını düşük olarak algılayan öğrencilerde ise kendi potansiyelinin yeterli olmadığı kanısı, onun başarılı olmasını engelleyici önemli bir etken olmakta ve benlik saygılarını olumsuz etkilemektedir.

Bu çalışmada, aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ölçeği ile benlik saygısı ölçeğinin puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r_{ASD/AL}=0.416$, $r_{ASD/AR}=0.282$, $p=0.000$). Yine aileden algılanan sosyal destek ölçeği ile arkadaşlardan algılanan sosyal destek ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($r=0.289$, $p=0.000$).

Ören ve Gençdoğan'ın (1998) çalışmalarında ASD/AL ve ASD/AR arasındaki pozitif doğrultuda anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Kahriman'ın (2003), ve Eskin'in (1993) çalışmalarında da ASD/AL ve ASD/AR puanları ile BSÖ puanları arasında yine ASD/AL ve ASD/AR puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamaları arttıkça buna paralel olarak BSÖ puan ortalamalarının da yükseldiği bulunmuştur.

Çalışmada, anne babalarının tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin ASD/AL, ASD/AR, BSÖ puan ortalamaları, anne baba tutumunu otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek bulunmuş ve anne baba tutumunun ASD/AL ve BSÖ puan ortalamalarını etkilediği ($p=0.000$), ASD/AR puan ortalamalarını etkilemediği saptanmıştır ($p=0.179$). Güngör (1989) araştırmasında, anne babaların tutumunu demokratik olarak algılayan öğrencilerin benlik saygılarını, otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek

bulmuştur ($p<0.001$). Yörtükoğlu (1998) ise anne babası demokratik yöntemi benimsemiş çocukların öz saygılarının daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Çalışmada, yaşamlarının çoğunu büyükşehirde geçiren öğrencilerin ASD/AL ortalamaları (15.62 ± 4.07), ASD/AR puan ortalamaları (15.74 ± 4.97) en yüksek saptanmış ancak puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p=0.154$, $p=0.263$). BSÖ puan ortalamaları yine yaşamlarının çoğunu büyükşehirde geçiren öğrencilerde (73.83 ± 16.21) daha yüksek bulunmuş ve aralarındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p=0.002$). Benzer çalışmalar bulgularımızla paralellik göstermektedir (Yılmaz 2000, Güngör 1989).

Çalışmada, ailelerin çocukların kendisi ile ilgili doğru kararlar alınacağına olan güveninin ASD/AL, ASD/AR ve BSÖ puan ortalamalarına olan etkisine bakıldığında, ailesi tarafından güven duyulan öğrencilerin ASD/AL puan ortalamaları (15.52 ± 3.39), ASD/AR puan ortalamaları (15.22 ± 4.21) ve BSÖ puan ortalamaları (70.99 ± 16.53) daha yüksek bulunmuş ve gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0.0005$). Güngör (1989) yaptığı çalışmada kendisi ile ilgili karar, düşünce ve davranışlarda kendisinin en uygun olanı seçeceğine ailesinin her zaman güvendiğine inanan öğrencilerin,öz saygıları, aileleri kendine güvenmeyen veya bazen güvenenlere göre daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Çalışmada, okul yaşantısından biraz memnun olan öğrencilerin ASD/AL ve ASD/AR puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuş ($p=0.041$, $p=0.098$), BSÖ puan ortalamaları ise okul yaşantısından memnun olan öğrencilerde daha yüksek bulunmuş ($p=0.008$). Karadağlı (1993)'nin çalışmasında da okul yaşantısı ile ilgili olumlu değerlendirmelere sahip olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve gözlenen bu farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.01$).

Bu çalışmada öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri ile ASD/AL, ASD/AR puan ortalamaları arasında yapılan korelasyon analizinde aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r=0.072$, $r=0.053$), ($p=0.129$, $p=0.263$). Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri ile BSÖ puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=0.120$), ($p=0.012$).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğrencilerin aile (14.98 ± 3.99) ve arkadaşlarından (14.95 ± 4.08) algıladıkları sosyal destek puan ortalamalarının ve benlik saygısı puan ortalamalarının (69.16 ± 17.34) olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Sosyal destek ve benlik saygısı puan ortalamalarının, anne babanın mesleği, babanın eğitim düzeyi, kardeş sayısı, medeni durum, aile tipi, öğrencinin çalışıyor olup olmaması, kendisinde ve ailesinde kronik sağlık sorunu olup olmaması, öğrencinin bölümü gibi değişkenlerden etkilenmediği saptanmıştır ($p > 0.05$).

Yapılan çalışmanın sonuçları doğrultusunda; Ailenin en önemli sosyal destek kaynağı olması gencin eğitiminde ailenin rolüne işaret etmektedir bu nedenle özellikle anabaların gencin eğitiminde daha çok sorumluluk almalarına yönelik programlar geliştirilmelidir. Arkadaş desteği ve arkadaş ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik programlar hazırlanarak psikolojik danışmanlık hizmetleri uygulanmalıdır. Öğrencilerin sosyal destek kaynaklarından en etkili biçimde yararlanabilmeleri sosyal ilişkilerdeki girişkenlikleri ve başarıları ile de ilgili olabilir. Bu nedenle, sosyal destek kaynaklarından en üst düzeyde yararlanabilmeleri için atılganlık eğitimi, iletişim becerilerini geliştirme, sosyal becerilerinin geliştirilmesi ile sosyal ilişkileri geliştirme gibi programların uygulanması gereklidir. Ayrıca öğrencilerin sosyal destek kaynaklarının artırılması, çevresinden yeterli destek alamayan öğrencilere eğitimciler tarafından gerekli destek sağlanması. Öğrencilerin kişisel problemleriyle de ilgilenilmesi ve bu amaç doğrultusunda psikolojik danışmanlık hizmetlerinin artırılması, maddi sıkıntılarının giderilmesi için burslarla desteklenmesi, öğrencilerin sosyal faaliyetlere yönlendirilerek davranışlarının olumlu yönde pekiştirilmesi önerilebilir. Ayrıca, derslerde öğrencilerin benlik saygısını artırmaya yönelik öğretim stratejileri uygulanması ve öğrenciye ve haklarına saygı duyulması, fikir çatışmalarının hoşgörü ve anlayışla karşılanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Brown J. Mann L, (1991). Decision-making competence and self esteem a comparison of parents and adolescents. *Journal of Adolescence*. 14.
- Caplan G. (1998). Support system and community mental health. Behavioral Publications. New York
- Cuhadaroğlu F. (1986). Adolesanlarda benlik saygısı. Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı. Ankara

- Cutrona CE, Cole V. Colangelo N.et al. (1994). Parenteral social support and academic achievement: An attachment theory perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66 (2):369-378.
- Dodgson P.G.& Wood, J.V. (1998). Self-esteem and the cognitive accessibility of strenghts and weaknesses after failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75 (1), 178-197
- Eskin M. (1993)Reliability of the turkish version of the perceived social support from friends and family scales. *Journal Of Clinical Psycholohy*, 49(4):515-522.
- Güngör A (1989).Lise öğrencilerinin özsaygı düzeylerini etkileyen etmenler, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Hacker, D.J., Bol, L., Horgan, D.D. & Rakow, E.A. (2000), Test prediction and performance in a classroom contest. *Journal of Educational Psychology*, 92 (1), 160-170.
- Huurte TM.Komulainen EJ.Aro HM.(1999).Social support and self esteem among adolecents with visial impairments.*Journal Of Visial İmpairment Blinness*. 26-41.
- Kahrıman İ. (2003).Adölesanlarda aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişki, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,6.2.
- Karadağlı A. (1993).Öğrenci hemşirelerin benlik saygısı düzeyleri ile algıladıkları okul yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Hemşireler Dergisi*. 43.11-15.
- Kutlu Y, Buzlu S, Sever AD, Batmaz M, Pektekin Ç (1997). İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerin 4 yıllık eğitim süresi içindeki atılganlık düzeyi ve benlik saygılarının araştırılması. IV.Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu,10-12 Eylül, Kıbrıs, 244-249.
- Malo L. (1994). Ex partner, family, friends and other relation ships.their role with in the social network of long-term single mothers. *Journal of Applied Social Psychology*. 24 (1): 60-81.
- Okanlı A. (1999).Hemşirelik öğrencilerinin aile ve arkadaşlardan algıladıkları sosyal destek ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişki. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı.Yüksek Lisans Tezi, Erzurum
- Ören N, Gençdoğan B.(1998) Psikolojik danışma ve rehberlik anabilimdalı öğrencilerinin aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek düzeyleri ile empatik beceriler arasındaki ilişki. VII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Konya
- Özbay Y.(1996). Üniversite öğrencilerinin problem alanları ile yardım arama arasındaki ilişki. IX.Ulusal Psikoloji Kongresi. İstanbul.176-189.
- Ross LT. Lutz CJ. Lakey B. (2000). Perceived social support and attributions for failed support. *PSPB*,25,896-909.
- Sever A .D. Hotun N. Sabuncu H. İşsever H. (1993) İstanbul Üniversitesi Florence Nigtingale Hemşirelik Yüksek Okulu ve sağlık hizmetleri meslek yüksek okullu hemşirelik bölümü öğrencilerinin benlik saygıları ve ruhsal durumlarının araştırılması. *Hemşirelik Bülteni*, 7:95-101.
- Turan N. Tufan B. (1987). Coopersmith benlik saygısı envarterinin geçerlilik-güvenilirlik çalışması. 23.Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, İstanbul. 816-817.
- Yılmaz S. (2000). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeyi arasındaki ilişki. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.
- Yörükoğlu A. (1998). *Geçlik Çağı*.10. Basım, Özgür Yayınları. İstanbul, 33,101-111